

УДК 330.021:321.7+004.77

САГАЙДАК Ілля – кандидат економічних наук, докторант кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, вул. Пирогова, 9, Київ, Україна, індекс 01601 (ilyasagaidak@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8622-3704>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.18>

Бібліографічний опис статі: Сагайдак, І. (2025). Демократизація та цифровізація економічної політики: сучасні філософські стратегії. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія»*, 51, 295–311, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.18>

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ: СУЧАСНІ ФІЛОСОФСЬКІ СТРАТЕГІЇ

Анотація. Мета роботи. Визначення основних стратегій демократизації та цифровізації економічної політики, що сприяють побудові ефективних, прозорих і адаптивних економічних систем у світі, що швидко змінюється, спираючись на евристичний потенціал сучасної соціальної філософії. **Методологія.** Дослідження побудовано, спираючись на міждисциплінарний підхід, ключовими елементами якого постають сучасні теорії політичної філософії та політологічних студій, теорій діджиталізації та економічних теорій, а його стрижневою основою виступають методологічні інструменти сучасної соціальної філософії. **Наукова новизна.** Обґрунтовано потенціал феномену електронної демократії (е-демократії) як окремого напрямку економічної політики, який здатен покращити методи управління на всіх державних рівнях у плані швидкості, якості та ефективності, та вивести Україну на міжнародний рівень цифровізації усіх сфер суспільного життя, співмірний із розвинутими країнами світу. Здійснено експлікацію механізмів підвищення участі громадян у формуванні економічної політики через нові форми публічних консультацій, електронні петиції та інтерактивні платформи, що сприяють зниженню рівня корупції

та підвищенню рівня довіри до урядових інститутів. Сформульовано перелік конкурентних переваг впровадження цифрових технологій у економічній політиці, які є запорукою успіху країни та її соціально-економічного розвитку. Обґрунтовано підхід, відповідно до якого демократизація та інформатизація виступають безальтернативними напрямками економічної політики України в часи відновлення, що забезпечить залучення інвестицій, ефективну боротьбу з корупцією, зменшення бюрократичних перепон і дієву взаємодію громадян з державною владою.

Висновки. Орієнтація на людиноцентричність нової економічної політики та майбутньої економіки вимагає поглиблення демократизації та інформатизації. Утвердження в Україні повноцінної демократії та подальша інформатизація є безальтернативними шляхами подальшого розвитку нашої держави, реалізації її європейських та євроатлантичних прагнень. Головні напрями демократизації у зміцненні позицій громадянського суспільства та дієвій децентралізації, що уможливають активну участь громадського сектору, бізнесу та локальних громад у вирішенні питань повоєнної відбудови, інформатизації – у розвитку е-демократії, цифровій трансформації економіки, створення нової інноваційної екосистеми. Вони покликані забезпечити залучення інвестицій, ефективну боротьбу з корупцією, зменшення бюрократичних перепон і дієву взаємодію громадян з державною владою.

Ключові слова: демократизація, інформатизація, соціально-філософський аналіз, економічна політика, цифрова трансформація, е-демократія.

SAHAIDAK Illia – Ph.D. in Economics, Doctoral Candidate at the Department of Social Philosophy, Philosophy of Education, and Educational Policy, Dragomanov Ukrainian State University, 9 Pyrohova St., Kyiv, Ukraine, postal code 01601 (ilyasagaidak@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8622-3704>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.18>

To cite this article: Sahaidak, I. (2025). Demokratyzatsiya ta tsyfrovizatsiya ekonomichnoyi polityky: suchasni filosofs'ki stratehiyi [Democratisation and digitisation of economic policy: modern philosophical strategies]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya*

«Filosofia» – Human Studies. Series of «Philosophy»: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 51, 295–311, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.51.18>

DEMOCRATISATION AND DIGITISATION OF ECONOMIC POLICY: MODERN PHILOSOPHICAL STRATEGIES

Summary. Purpose of the research. Determination of the main strategies of democratization and digitalization of economic policy, contributing to the construction of effective, transparent, and adaptive economic systems in a rapidly changing world, based on the heuristic potential of modern social philosophy. **Methodology.** The study is built on an interdisciplinary approach, with key elements including modern theories of political philosophy and political science, theories of digitalization, and economic theories. Its core foundation is the methodological approaches of modern social philosophy. **Scientific novelty.** The potential of the phenomenon of electronic democracy (e-democracy) as a separate direction of economic policy, which can improve management methods at all state levels in terms of speed, quality, and efficiency, and bring Ukraine to the international level of digitalization of all spheres of public life, comparable to developed countries of the world, is substantiated. The explication of mechanisms for increasing citizen participation in the formation of economic policy through new forms of public consultations, electronic petitions, and interactive platforms has been carried out, aiming to reduce corruption and increase trust in government institutions. A list of competitive advantages of implementing digital technologies in economic policy has been formulated, which are the key to the country's success and its socio-economic development. The approach has been substantiated, according to which democratization and informatization are the only alternative directions for Ukraine's economic policy in times of recovery, which will ensure the attraction of investments, an effective fight against corruption, a reduction of bureaucratic obstacles, and effective interaction between citizens and state authorities. **Conclusions.** The orientation towards the human-centricity of the new economic policy and the future economy requires deepening democratization and informatization. The establishment of a full-fledged democracy in

Ukraine and further informatization are the only viable alternatives for the further development of our state, as well as the implementation of its European and Euro-Atlantic aspirations. The main directions of democratization are in strengthening the positions of civil society and effective decentralization, which will enable the active participation of the public sector, business, and local communities in solving the issues of post-war reconstruction, informatization – in the development of e-democracy, digital transformation of the economy, and creation of an innovation ecosystem. They are designed to attract investments, combat corruption effectively, reduce bureaucratic obstacles, and facilitate effective interaction between citizens and state authorities.

Key words: *democratization, informatization, socio-philosophical analysis, economic policy, digital transformation, e-democracy.*

Постановка проблеми. Орієнтація на людиноцентричність нової економічної політики та майбутньої економіки вимагає поглиблення демократизації та інформатизації, які постають як самостійні напрями розвитку економічної політики.

Незважаючи на розвиток демократичних інститутів у багатьох країнах, громадяни часто мають обмежений доступ до інформації про рішення, що приймаються урядами у сфері економіки. Це веде до недовіри до державних органів і низької ефективності економічної політики. Виникають запитання: як підвищити рівень участі громадян в процесах прийняття економічних рішень? Як зробити економічну політику більш відкритою та зрозумілою для широких верств населення?

Інформатизація економічної політики означає інтеграцію інформаційних технологій у процеси управління економікою. Сучасні цифрові інструменти дозволяють значно покращити ефективність державного управління. Завдяки цим процесам, економічна політика стає більш відкритою, гнучкою і орієнтованою на потреби громадян та бізнесу. Водночас ці зміни сприяють зменшенню корупційних ризиків, підвищенню ефективності використання державних ресурсів і забезпеченню економічної стабільності. Інформаційні технології вже давно довели свою ефективність в багатьох сферах, проте у сфері економічної політики вони використовуються недостатньо. Інтеграція

сучасних цифрових технологій дозволить підвищити ефективність управління економікою, але для цього потрібно створити відповідну інфраструктуру та стимулювати використання таких інструментів.

Метою статті є визначення основних стратегій демократизації та цифровізації економічної політики, що сприяють побудові ефективних, прозорих і адаптивних економічних систем у світі, що швидко змінюється, спираючись на евристичний потенціал сучасної соціальної філософії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виходячи із мети соціально-філософського аналізу проблеми демократизації та цифровізації економічної політики нашої держави, до аналізу автором було залучено спектр сучасних досліджень, які складають основу міждисциплінарного розуміння досліджуваної проблеми. Зокрема, евристичними для дослідження виявились погляди М. Кастельса на концептуальне розуміння сучасного соціокультурного ландшафту в термінах цифрової епохи (Castels, 2010). З метою побудови авторської стратегії демократизації та цифровізації економічної політики України, були залучені сучасні аналітичні доповіді, які враховують специфіку цифрової трансформації в умовах викликів військової агресії (Rebuilding of Ukraine, 2022), а також рамкові документи Європейської Ради (The Council of Europe, 2004). Сучасні концептуальні протиріччя, що виникають на етапі переходу до цифрової ери, з урахуванням соціокультурної специфіки України, досліджено у роботах О. Березовської-Чміль (2020), І. Крижанівського (2018), А. Магдича (2016), Д. Олійника (2025) та ін. Важливими для дослідження виявились роботи в сфері політичної філософії (Панченко, 2011) та ін. Також у фокусі дослідження перебували стратегічні державні ініціативи у сфері цифрової трансформації у їх історичній ретроспективі (Закон України, 1998; Стратегія розвитку, 2024) та ін.

Разом із тим, існуючий дискурс потребує соціально-філософського узагальнення та концептуалізації основних стратегій демократизації та цифровізації економічної політики, що сприяють побудові ефективних, прозорих і адаптивних економічних систем у світі, що швидко змінюється.

Виклад основного матеріалу. З другої половини минулого сторіччя чимало наукових зусиль було спрямовано на вивчення взаємозв'язку між економічним зростанням і демократією. Хоча зв'язок між демократією та економічним зростанням є набагато складнішим і часто непередбачуваним, очевидно, демократія може здійснювати важливий опосередкований вплив на зростання, через її позитивний ефект на тривалість життя, витрати на освіту, політичну стабільність (Baum & Lake, 2003). Попри той факт, що чимало автократій демонструють успіхи в економічному зростанні, існують чисельні докази, що «демократичні інститути створюють систему стримувань і противаг, які ефективно контролюють державну владу і обмежують потенціал для реалізації непопулярної політики. Демократія здатна краще захистити приватну власність, яка визначається багатьма економістами як основа матеріального прогресу. Нарешті, ще одним каналом, через який демократія може вплинути на зростання, є людський капітал, якість якого значно вище саме в демократичних країнах» (Магдич, 2016, с. 10).

У світі, де згортаються демократичні процеси та зміцнюються авторитарні режими, аргументи про переваги демократії для економічного розвитку можливо звучать недостатньо переконливо. Разом з тим, аргументи про переваги демократії над усіма іншими формами врядування залишаються непохитними, коли ми говоримо про людський розвиток. Адже саме демократія дає людині «владу колективно визначати власну долю, охороняє звичайних людей від тиранії та безпорядків, та забезпечує кращі умови життя, принаймні у тому, що стосується доступності освіти, медичного обслуговування та захисту закону» (Панченко, 2011, с. 64). Оскільки кінцевою метою трансформації України є повноправне членство в ЄС і НАТО, утвердження в Україні повноцінної демократії є не лише її стратегічною метою, але й безальтернативним шляхом майбутнього поступу. Це основа для всіх подальших зусиль і реформ, зазначають автори праці «Відбудова України: принципи і політики», що видана Центром економічної політики Лондона у 2022 році (Rebuilding of Ukraine, 2022). Український шлях до повноцінної демократії передбачає продовження розширення можливостей громадян і громад. На практиці це означає, по-перше, більшу децентралізацію, більш

конкурентне політичне середовище, більше незалежних медіа тощо. По-друге, надійні інституції та низький рівень корупції, що є ключовою вимогою для здійснення реформ та довгострокового успіху України в цілому. Автори цієї праці переконані, що відбудова України пропонує унікальні можливості для прискорення переходу від пострадянської спадщини до сучасної демократії через приведення українського законодавства у відповідність із законодавством Європейського Союзу, збільшення прозорості і зменшення корупції, набуття неоціненного досвіду проштовхування складних компромісів та інтересів (*Rebuilding of Ukraine*, с. 7-8).

Окрім того, зазначають автори згадуваної вище праці, «після війни Україна матиме шанс позбутися залишків радянських законів і перетворитися на сучасну і зразкову демократичну країну. Вона матиме шанс не лише модернізувати свою інфраструктуру, економіку, системи освіти та охорони здоров'я, а й переглянути політичну та судову системи та стати повноправним членом ЄС. Україна потребує підтримки ЄС та інших міжнародних організацій у розбудові сильних інституцій, перезавантаженні судової системи та завершенні реформи державної служби. Просування людей на вищі посади за заслугами та безкомпромісне виконання законів забезпечать демократичний розвиток України та не дадуть їй скотитися до авторитаризму. Зважаючи на це, зазначають дослідники лондонського Центру економічної політики, «ми не рекомендуємо жодних реформ, які б посилили повноваження президента та послабили повноваження парламенту. Ми підтримуємо подальшу децентралізацію повноважень щодо прийняття рішень у громадах» (*Rebuilding of Ukraine*, с. 39).

Децентралізація в умовах відбудови це про право громади вільно розпоряджатися коштами на відновлення, відповідно до затверджених планів і стратегій, а також їхній обов'язок звітувати про їх використання. Держава має забезпечити прозорість процесу відбудови та запобігати корупційним зловживанням, не монополізуючи прийняття рішень. Також важливо, щоб органи місцевого самоврядування закуповували послуги та матеріали у місцевих підприємств, а над відбудовою працювали українські компанії. Це сприятиме розвитку місцевого бізнесу, зміцненню громад та створенню нових робочих місць (Шокало, 2023), що

цілком відповідає провідним нині принципами нової економічної політики – розвитку підприємництва та локалізації.

Автори цитованої вище надихаючої праці Лондонського центру економічної політики оцінювали шанси України набути рис повноцінної демократії, які можуть виправдатися у разі дотримання багатьох умов. Одну з головних цих умов у непрямий спосіб назвали самі автори – недопущення концентрації влади, що можна доповнити потребою відбудови демократії та політичної конкуренції, яка через війну є природно обмеженою.

Дійсно, війна призвела до обмеження прав та свобод громадян, що є характерним для країн, змушених брати на себе захист від зовнішньої агресії. Одночасно, як зазначає, П. Герасименко, «відбулася значна концентрація повноважень у руках обраної влади та суттєве обмеження свободи інформаційного простору шляхом створення єдиного телемарафону. Заразом війна наклала своєрідне табу на критику влади. А ще прибрала важливий елемент підзвітності посадовців перед суспільством» (Герасименко, 2025). Це зокрема має прояв у тому держслужбовці та депутати отримали можливість не подавати електронні декларації про доходи та майно, а конкурси на державні посади були скасовані. Частина державних реєстрів стала недоступною, а посадовці стали менше охоче відповідати на запити журналістів, зокрема щодо своїх доходів. Критика влади, яка є важливим елементом демократичного процесу, адже вона сприяє розвитку та вдосконаленню влади, в умовах війни стала не дуже прийнятною. Свободу ЗМІ через потребу у захисті суспільства від російської інформаційної пропаганди було суттєво скорочено, однак під обмеження також потрапили опозиційні проукраїнські канали.

Усі ці процеси, які фактично приводять до згорання демократії в умовах війни, можуть стати передумовою для авторитаризму та гібридної демократії. Тому після завершення війни відновлення демократії та політичної конкуренції стане ключовим завданням для України, оскільки країна повинна навчитися сприймати конструктивну критику як стимул до покращення, а не як загрозу. «Відбудова демократії в Україні після завершення війни, зазначає П. Герасименко, не менш важлива, ніж відбудова зруйнованих міст та економіки. Неідеальна українська демократія все одно краща за зовні ідеальний авторитаризм. Бо вносить

елементи політичної змагальності, конкуренції та підзвітності. Дає шанс на мирну зміну влади шляхом виборів. І на реформи, хай як би їм опиралася велика частина політичних еліт» (Герасименко, 2025).

Отже, формування в Україні повноцінної демократії є безальтернативним шляхом подальшого розвитку нашої держави, реалізації її європейських та євроатлантичних прагнень. Україна має шанси позбавитися назавжди пострадянських практик гібридної демократії у разі подальших зміцнень позицій громадянського суспільства та дієвої децентралізації, що уможливлять активну участь громадського сектору, бізнесу та локальних громад у вирішенні питань повоєнної відбудови та забезпечить надійний захист від концентрації влади.

Інформатизація як самостійний напрям економічної політики пов'язана з економічним зростанням та демократизацією суспільства. Цей зв'язок обґрунтовує М. Кастельс у своїй праці «Інформаційна епоха: економіка, суспільство, культура» (Castels, 2010), зазначаючи, що впровадження цифрових технологій та формування мережевого суспільства створює нові можливості для доступу до інформації та комунікації, що сприяє демократичним процесам і стимулює економічне зростання. Він стверджував, що інформатизація розширює доступ до знань і сприяє більшій участі громадян у процесах прийняття рішень, розбиваючи традиційні централізовані структури влади та стимулюючи участь у демократичних процесах. Окрім того, цифрові технології дозволяють підвищити ефективність виробництва, сприяють інноваціям та розвитку нових галузей економіки, забезпечуючи більш ефективний розподіл ресурсів і створення додаткової вартості. Відповідно, завдяки формуванню гнучких, децентралізованих мереж, інформація стає ключовим ресурсом, що стимулює розвиток як бізнесу, так і громадянського суспільства, сприяючи інтеграції та глобальній співпраці.

Якщо зв'язок інформатизації та економічного розвитку ніхто не піддає сумнівам, то зв'язок інформатизації та демократії деякі сучасні дослідження спростовують. Зокрема, до такого висновку доходить І. Крижановський, у своєму дослідженні посткомуністичних країн – України, Грузії, Молдови, Білорусі та Росії в період з 2004 по 2018 роки. Більш того, він стверджує,

що «влада в авторитарних режимах не вбачає в інформатизації загрозу для свого існування», адже «інформатизація при авторитарному режимі дає змогу легше ідентифікувати дисидентів та опозицію, впливати на політичну свідомість населення, відстежувати тенденції та настрої у суспільстві тощо» (Крижанівський, 2018). Схожі думки висловлюють інші дослідники, пов'язуючи народження неототалітаризму з розвитком інформаційних технологій, що посилюють «засилля дезінформації, нагнітання страху та дезорієнтації, тотальне стеження за життєдіяльністю всіх громадян з метою попередження протестних настроїв, приховування незадоволення владою, придушення інакомислення, маніпулювання колективною свідомістю» (Береховська-Чміль, 2020, с. 498).

Разом з тим, існує чимало свідчень, що інформаційно-комп'ютерні технології, надаючи змогу кожному громадянину отримувати необхідну інформацію про суспільні справи й брати участь у безпосередньому обговоренні всіх значущих питань, розширюють можливості партиципаторної демократії. Зокрема, Р. Даль з розвитком ІКТ пов'язує появу віртуальних деліберативних спільнот, що стають децентрованим простором-різною прийняття суспільних рішень. А Т. Беккер, Б. Барбер, О. Тоффлер, Дж. Нейзбітт, Р. Роулз та інші розвивають концепції теле-, кібер-, е-демократії, навколо яких широко дискутуються можливості та обмеження електронних форм демократії. Також Ю. Габермас розвиває модель деліберативної демократії, що через деліберцію – процес масових консультацій з суспільно значущих проблем – «надає можливість вільного обміну думками, в ході якого кожен заявляє та захищає власні інтереси, але реалізує ті, що пройшли перевірку на громадському форумі» (Панченко, 2011, с. 94).

Окрім того, варто відзначити, що різноманітні форми електронної демократії та врядування успішно втілені в життя в багатьох країнах світу, у тому числі в Україні. Перші місця в рейтингу за індексом розвитку електронного уряду (E-Government Development Index, EGDI), традиційно належать розвинутим ліберальним демократіям, передусім країнам ЄС. Зокрема, перше місце багато років поспіль у ньому посідає Данія, а Україна, що у 2020 році займала 69 місце серед

193 країн світу (Тур, О., Новикова, І., Пригора І., 2021, с. 211], у 2022 році покращила результат на 32 позиції, піднявшись на 37 місце (United Nations, 2022).

Для України орієнтація на подальший розвиток е-демократії не викликає жодних сумнівів. Адже на практиці доведено, що е-демократія дозволяє «посилити участь, ініціативність та залучення громадян на національному, регіональному та місцевому рівнях публічного життя; покращити прозорість демократичного процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; покращити чутливість / зворотну реакцію органів влади на звернення громадян; сприяти публічним дебатам та звертати увагу громадян до процесу прийняття рішень» (The Council of Europe, 2004). Антидемократичні ефекти використання інформаційних технологій у неототалітарних суспільствах виглядають скоріше як попередження, що в сфері електронної демократії також має бути контроль суспільства, у тому числі щодо забезпечення кібер-безпеки.

Розвиток е-демократії можна розглядати як окремий напрямок економічної політики, що здатен покращити методи управління на всіх державних рівнях у плані швидкості, якості та ефективності та вивести Україну на міжнародний рівень цифровізації усіх сфер суспільного життя з іншими розвинутими країнами світу (Куценко, 2023).

Загалом перехід на сучасні, цифрові технології у різних сферах є запорукою успіху країни та її соціально-економічного розвитку. Досвід впровадження цифрових технологій демонструє доводять суттєві конкурентні переваги у економічній політиці. Серед них:

- підвищення конкурентоспроможності економіки та забезпеченні високого темпу розвитку;
- покращення комунікацій між державою, бізнесом та споживацьким сектором;
- забезпечення прозорості роботи державних інституцій та суб'єктів бізнесу;
- розвиток нових форм підприємництва та кращій адаптації до глобалізаційних тенденцій;
- прискоренні розвитку науки, освіти, соціальної та інших гуманітарних сфер;

- встановленні нових стандартів якості життя суспільства;
- «підвищенні ефективності управління виробничими процесами та розширення способів просування і реалізації продукції;
- розвиток нових видів економічної діяльності та забезпеченні їх ефективності» (Частоколенко, І., Григоренко, К., 2023, с. 50).

Ці аспекти свідчать про те, що використання прогресивних інформаційних технологій є критично важливим для зміцнення економічного потенціалу країни. Частина з них знайшли відображення у «Національній програмі інформатизації України», що було затверджено відповідним законом ще 4 лютого 1998 року (Закон України, 1998) та до 2022 року 7 разів змінювався чи доповнювався, але більшість у «Стратегії розвитку електронних комунікацій до 2030 року» (Стратегія розвитку, 2023), що розроблена з ініціативи Міністерства цифрової трансформації України за підтримки USAID/UK. Ця стратегія з'явилась у відповідь за запит цифрової трансформації економіки України вже в умовах війни як важливе підґрунтя для інтеграції України до ЄС та гармонізації вітчизняного законодавства з європейським у сфері електронних комунікацій. Стратегія окреслює основні напрями й завдання державної політики у сфері цифрового розвитку інноваційної діяльності, охоплюючи 14 провідних галузей. Її реалізація «передбачає створення вітчизняних інноваційних продуктів з доданою вартістю, товарів і послуг та впровадження конкретних кроків для зміцнення інноваційної екосистеми в Україні, ефективного регулювання та відкриття нових ринків» (Олійник, 2025).

Варто відзначити, що розвиток ІТ та креативних індустрій в Україні, наявність певної цифрової інфраструктури, що показала стійкість навіть під час війни, свідчить про вагомий потенціал цифрової трансформації в Україні та перспективи розбудови сучасної цифрової держави, що зможе «вивести Україну у світові лідери із залучення інвестицій, протидії корупції, зменшенню ролі бюрократії, збільшення зручності взаємодії громадянина з державою» (Шпиґа, 2021, с. 25). Тому важливим завданням нової економічної політики є створення умов для цифрових перетворень економіки, що сприятиме впровадженню інноваційних підходів та розвитку цифрових технологій й уможливить створення нової інноваційної екосистеми. Така екосистема

є критично важливою для захисту суверенітету, територіальної цілісності та економічного зростання країни, а також для відновлення та підтримки трансформації України. Розкриттю цього потенціалу сприятимуть певні ініціативи України або за її участю – створення під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі в січні 2025 року глобальної рада цифрових лідерів у сферах ІТ і цифрових трансформацій (Global GovTech Board), комплексна реформа інституту наукових парків започаткована Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством освіти і науки України та створення інвестиційного каталогу імпаکت-підприємств, що допоможе вирішити економічні проблеми та побудувати нову модель економіки (Олійник, 2025).

Отже, подальша демократизація та інформатизація виступають безальтернативними напрямками економічної політики України в часи відновлення, що забезпечить залучення інвестицій, ефективну боротьбу з корупцією, зменшення бюрократичних перепон і дієву взаємодію громадян з державною владою.

Висновки. Орієнтація на людиноцентричність нової економічної політики та майбутньої економіки вимагає поглиблення демократизації та інформатизації. Утвердження в Україні повноцінної демократії та подальша інформатизація є безальтернативними шляхами подальшого розвитку нашої держави, реалізації її європейських та євроатлантичних прагнень. Головні напрями демократизації у зміцненні позицій громадянського суспільства та дієвій децентралізації, що уможливають активну участь громадського сектору, бізнесу та локальних громад у вирішенні питань повоєнної відбудови, інформатизації – у розвитку е-демократії, цифровій трансформації економіки, створення нової інноваційної екосистеми. Вони покликані забезпечити залучення інвестицій, ефективну боротьбу з корупцією, зменшення бюрократичних перепон і дієву взаємодію громадян з державною владою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовська-Чміль О. Неототалітарні тенденції у сучасному світі: виклики для України. *Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті», 11–12 червня 2020 року.*

Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 496–499.

2. Герасименко П. Відбудова демократії. Війна наклала своєрідне табу на критику влади. *ZAXID.NET*, 5 травня 2023. URL: https://zaxid.net/vidbudova_demokratiyi_n1562986 (дата звернення: 20.02.2024).

3. Закон України «Про Національну програму інформатизації» прийнятий 4 лютого 1998 року N 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2807-20> (дата звернення: 20.02.2024).

4. Крижанівський І. І. Зв'язок і особливості інформатизації та демократичних перетворень на прикладі посткомуністичних держав. Видавництво Національного університету «Острозька академія», Острог. 2018. URL: <https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/7434/> (дата звернення: 20.02.2024).

5. Куценко О. Електронна демократія в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *UPLAN*, 2023. URL: <https://uplan.org.ua/elektronna-demokratiia-v-ukraini-cuchasnyi-stan-ta-perspektyvy-rozvytku/> (дата звернення: 20.02.2024)

6. Магдич А. С. Демократизація і економічне зростання: теоретичний аспект. *Академічний огляд*, 2016. №2(45). С. 5–13.

7. Олійник Д. Цифрова трансформація економіки України у воєнний час. *НІСД*, 12.02.2025. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voynnyu-chas-sichen-2025> (дата звернення: 20.02.2025).

8. Панченко Т. В. *Принцип субсидіарності у сучасному демократичному розвитку: Монографія*. Харків: «Майдан», 2011. 386 с.

9. Стратегія розвитку сфери електронних комунікацій України до 2030 року. URL: https://dzplatforma.com.ua/files/2024/05.2024/strat_rozv_analitmat.pdf (дата звернення: 20.02.2024).

10. Тур. О. М., Новикова І. В., Пригора І. О. Е-демократія в Україні та ЄС: особливості та тенденції розвитку. *V Міжнародна науково-практична конференція «Хімічна технологія: наука, економіка та виробництво» 20-22 жовтня 2021 року, м. Шостка*. С. 209-213.

11. Частоколенко І., Григоренко К. Стратегічні пріоритети та інструментарій державної політики інформатизації економічної сфери. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2023. № 2. С. 48–53.

12. Шокало К. Дані, децентралізація, довіра. Якою має бути повноенна відбудова України. *Центр спільних дій*, 13 грудня 2023. URL: <https://centroua.org/analiz-rishen/dani-detsentralizatsiya-dovira-yakoju-maye-butypovnoyenna-vidbudova-ukrayiny/> (дата звернення: 20.02.2024).

13. Шпига П. С. Аналіз змін та окремих термінів закону України «Про Національну програму інформатизації». *Conference Proceedings of the 1st International Conference on New Directions in Science and Education. Munich, Germany, 19 November 2021*. С. 24-32.

14. Baum M. A., Lake D.A. The political economy of growth: democracy and human capital. *American Journal of Political Science*, 2003. № 47 (2). P. 333–347.

15. Castells M. *The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell, 2010. 406 p.

16. *Rebuilding of Ukraine: principles and politics. Paris. Report1*. Edited by Yuriy Gorodnichenko, Ilona Sologoub, Beatrice Weder di Mauro. Centre for Economic Policy Research. London, 2022.

17. *The Council of Europe: guardian of Human Rights, Democracy and the Rule of Law for 700 million citizens*. 2004. URL: https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/Key-Texts/Recommendations/00Rec_2004_15e-gov_en.asp (date of access: 21.02.2025).

18. *United Nations E-Government Survey 2022: E-Government in Support of Sustainable Development*. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>. (date of access: 21.02.2025).

REFERENCES

1. Berezovska-Chmyl, O. (2020) Neo-totalitarian trends in the modern world: challenges for Ukraine [Neototalitarni tendentsiyi u suchasnomu sviti: vyklyky dlya Ukrainy]. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy vseukrain-skoj nauково-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu «Totalitaryzm yak systema znyshchennia natsionalnoi pamiaty», 11–12 chervnia 2020 roku. Lviv, Drukarnia Lvivskoho natsionalnoho medychnoho universytetu imeni Danyla Halytskoho, 496–499 [in Ukrainian].

2. Gerasymenko, P. (2023). Rebuilding Democracy. The War Has Imposed a Kind of Taboo on Criticism of the Government [Vidbudova demokratiyi. Vinya naklala svoyeridne tabu na krytyku vlady]. ZAXID.NET, 5 May 2023. URL: https://zaxid.net/vidbudova_demokratiyi_n1562986 [in Ukrainian].

3. The Law of Ukraine “On the National Informatization Program” adopted on February 4, 1998. No. 74/98-VR [Zakon Ukrainy «Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii» pryiniaty 4 liutoho 1998 roku N 74/98-VR]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2807-20> [in Ukrainian]

4. Kryzhanivsky, I.I. (2018). The connection and peculiarities of informatization and democratic transformations on the example of post-communist states [Zviazok i osoblyvosti informatyzatsii ta demokratychnykh peretvoren na prykladi postkomunistychnykh derzhav]. Ostroh, Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/7434/> [in Ukrainian]

5. Kutsenko, O. (2023). Electronic democracy in Ukraine: current state and development prospects [Elektronna demokratiia v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku]. UPLAN. URL: <https://uplan.org.ua/elektronna-demokratiia-v-ukraini-cuchasnyi-stan-ta-perspektyvy-rozvytku/> [in Ukrainian]

6. Magdych, A.S. (2016). Democratization and Economic Growth: Theoretical Aspect [Demokratyzatsiia i ekonomichne zrostantnia: teoretychnyi aspekt]. *Akademichnyi ohliad* 2(45), 5-13 [in Ukrainian]

7. Oliynyk, D. (2025). Digital Transformation of the Ukrainian Economy in Wartime [Tsyfrova transformatsiia ekonomiky Ukrainy u voiennyi chas]. NISD, 12.02.2025. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voyennyi-chas-sichen-2025> [in Ukrainian]

8. Panchenko, T.V. (2011). The principle of subsidiarity in modern democratic development: Monograph [Pryntsyp subsydiarnosti u suchasnomu demokratychnomu rozvytku: Monohrafiia]. Kharkiv, "Maidan", 386 p. [in Ukrainian]

9. Strategy for the development of the electronic communications sector of Ukraine until 2030 [Stratehiya rozvytku sfery elektronnykh komunikatsiy Ukrainy do 2030 roku]. URL: https://dzplatforma.com.ua/files/2024/05.2024/strat_rozv_analitmat.pdf [in Ukrainian]

10. Tur, O.M., Novikova, I.V., Prygora, I.O. (2021). E-democracy in Ukraine and the EU: features and development trends [E-demokratiia v Ukraini ta YeS: osoblyvosti ta tendentsii rozvytku]. V *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Khimichna tekhnolohiia: nauka, ekonomika ta vyrobnytstvo» 20–22 zhovtnia 2021 roku*, m. Shostka, 209–213 [in Ukrainian]

11. Chastokolenko, I., Hryhorenko, K. (2023). Strategic priorities and tools of state policy of informatization of the economic sphere [Stratehichni priorytety ta instrumentarii derzhavnoi polityky informatyzatsii ekonomichnoi sfery]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky* 2, 48–53 [in Ukrainian]

12. Shokalo, K. (2023). Data, decentralization, trust. What should be the post-war reconstruction of Ukraine [Dani, detsentralizatsiia, dovira. Yakoiu maie buty povoienna vidbudova Ukrainy]. *Tsentr spilnykh dii*, 13 hrudnia 2023. URL: <https://centreua.org/analiz-rishen/dani-detsentralizatsiya-dovira-yakoyu-maye-butuy-povoyenna-vidbudova-ukrayiny/> [in Ukrainian]

13. Shpyga, P.S. (2021). Analysis of changes and individual terms of the law of Ukraine. "On the National Informatization Program" [Analiz zmin ta okremykh terminiv zakonu Ukrainy «Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii»]. *Conference Proceedings of the 1st International Conference on New Directions in Science and Education*. Munich, Germany, 19 November 2021, 24-32 [in Ukrainian].

14. Baum, M.A., Lake D.A. (2003). The political economy of growth: democracy and human capital. *American Journal of Political Science* 47 (2), 333–347.

15. Castells, M. (2010). *The Information Age: Economy, Society and Culture Volume I: The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. 406 p.

16. Rebuilding of Ukraine: principles and politics. Paris. Report1 (2022). Edited by Yuriy Gorodnichenko, Ilona Sologoub, Beatrice Weder di Mauro. London, Centre for Economic Policy Research.

17. The Council of Europe: guardian of Human Rights, Democracy and the Rule of Law for 700 million citizens (2004). URL: https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/Key-Texts/Recommendations/00Rec_2004_15e-gov_en.asp

18. United Nations E-Government Survey 2022: E-Government in Support of Sustainable Development (2022). URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2022>

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025